

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РЕКТОРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄВРОПИ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ**

...

16 ЛЮТОГО 2023

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 26 січня 2023 року)*

За загальною редакцією академіка В. П. Андрущенко

Редакційна колегія:

- Віктор Андрущенко* – в. о. ректора УДУ імені Михайла Драгоманова
(голова редакційної колегії);
- Лешек Корпоровіч* – професор Ягеллонського університету (Республіка Польща);
- Роман Вернидуб* – проректор з навчально-методичної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова (заступник голови редакційної колегії);
- Григорій Торбін* – проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова
(заступник голови редакційної колегії);
- Павло Горінов* – в. о. директора навчально-наукового інституту права
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Володимир Євтух* – декан факультету соціально-політичних наук
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Юрій Кондратьєв* – директор Міждисциплінарного центру складних систем
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Микола Кириченко* – директор Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України;
- Лариса Лук'янова* – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України;
- Наталія Мозгова* – завідувач кафедри філософії УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Тарас Олефіренко* – декан педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Василь Федоришин* – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Сергій Русаков* – директор навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Наталія Титова* – завідувач кафедри професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Таміла Новіцька* – директор Центру молодіжної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

М 74

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ
БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник матеріалів міжнародного
форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 455 с.**

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародного форуму, де розглядаються актуальні питання стратегічних напрямів пріоритетів галузей наук і знань, зокрема з неперервної освіти та педагогічної інноватики, освітньої політики, публічного управління та громадського самоврядування.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі філософії, політології, управління, психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 37.018-048.35:316.32-049.5(082)

DOI: <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>

© Автори статей, 2023

© Редакційна колегія, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Холоденко О. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Необхідність вивчення іноземної мови для професійних цілей в університеті, насамперед, визначається прагненням здобувачів освіти підвищити власний професіоналізм, просунутись кар'єрними сходами, розширити коло спілкування, творчо самореалізуватись. Щодо державної освітньої політики в галузі вивчення та розвитку іноземної мови, зазначимо, що на сайті МОН України представлено «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти» [2], які розроблені та схвалені на засіданні Колегії МОН України. В документі зазначено, що «Україна визнає вищу освіту як двигун соціальної трансформації, а англійську мову як ключову компетенцію в умовах інтеграції та глобалізації економіки, інструмент міжнародного спілкування, засіб приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору, умови ефективної інтеграції та фактору економічного зростання країни». Сфера дії державної політики щодо розвитку англійської мови у вищій освіті в Україні охоплює:

- Викладання англійської мови як іноземної, зокрема англійської мови професійного спрямування (English for Special Purposes – ESP)
- Викладання фахових дисциплін англійською мовою як складової україномовної програми (English as Medium of Instruction for Ukrainians – EMI-u)
- Забезпечення повної освітньої програми англійською мовою для іноземних студентів (English as Medium of Instruction for Foreigners – EMI-f)

У зв'язку з вищезазначеним, було запропоновано «Університетам переглянути та, де це необхідно, збільшити кількість годин, виділених на курси ESP» [2]. Також у документі підкреслено, що «Англійська мова є ключовим інструментом для міжнародного спілкування, і високий рівень володіння англійською мовою серед випускників дозволить їм повноцінно і ефективно брати участь у професійному та академічному житті. Цільовий рівень володіння англійською мовою серед випускників шкіл згідно діючих навчальних програм з іноземних мов становить не нижче B1, але у реальності значна кількість випускників школи, особливо з сільської місцевості, не досягає зазначеного рівня. Відповідно в систему вищої освіти потрапляють студенти з різним рівнем володіння англійської мови. Це призводить до того, що слабші студенти не можуть набути необхідного рівня мовної підготовки, що вимагається під час закінчення ЗВО, в них виникають складнощі при користуванні англійськими ресурсами, обмеження для міжнародної академічної мобільності, неможливість вивчати фахові дисципліни англійською мовою. Водночас, сильніші студенти, за рахунок змішаного рівня мовної компетентності студентів і орієнтацію викладання на слабшого студента, втрачають рівень володіння англійської мови і при закінченні ЗВО мають рівень нижчий порівняно із рівнем при вступі. Усунення цих проблем потребує рівня мовної компетентності серед студентів не нижче B1» [2]. Далі наголошено на необхідності «організації мовних курсів та інтенсивна, володіння англійською мовою на рівні не менш як B1 стане обов'язковою умовою для вступу, B2 – для випуску» [2].

Отже, перед викладачами закладів вищої освіти стоїть завдання підготувати здобувачів освіти до рівня володіння іноземною мовою B2. Нагадаємо, що відповідно до Common European Framework of Reference існують наступні рівні володіння певною європейською мовою, які співвідносять навички людини до заданих критеріїв: A1, A2, B1, B2, C1, C2. Згідно досліджень необхідна кількість годин занять для переходу на один мовний рівень становить 150-180 годин (6 кредитів ЄКТС). Проте мова йде суто про аудиторну кількість годин (на жаль, часто зазначену кількість годин розподіляють на аудиторну та самостійну роботу здобувачів освіти, через що практична робота в аудиторіях критично зменшується). Ми погоджуємось із авторами «Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти» щодо того, що «Курси англійської мови повинні бути обов'язковими в кожному році програми. Щонайменше 10% загальної кількості годин / кредитів для студентів повинні бути виділені на курси англійської мови. Для забезпечення додаткових годин для англійської мови, департаменти повинні використовувати 25% кредитів, виділених на факультативні курси, і присвятити їх вивченню англійської мови. Університети також повинні переконатися, що англійська мова включена до списку виборних дисциплін, які пропонуються» [2].

Отже виходячи із стратегічної задачі щодо іноземної мови у закладах вищої освіти, розглянемо деякі психолого-методичні аспекти навчання іноземної мови задля реалізації зазначеного завдання.

Процес навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах та у вищих закладах освіти дещо відмінюється у методичних підходах навчання. Насамперед, в університеті, процес навчання іноземної мови більше спрямований на скерованість навчальної діяльності, оскільки мотивація навчання, його практична результативність посідає головне місце в свідомому підході до навчального процесу здобувачів вищої освіти. Зазначимо, що серед методичних підходів навчання іноземним мовам найбільш актуальним на сучасному етапі є комунікативний підхід у набутті мовних та мовленнєвих знань, умінь та навичок. Цей підхід базується на заняттях з різними формами роботи комунікативного спрямування такими як: дидактичні ігри, використання мультимедійних додатків, відеокурсів, дебатів, проєктної роботи, ознайомлення із культурою, традиціями й побутом країн, мова яких вивчається. Серед основних позитивних особливостей комунікативного підходу можна виділити такі: інтерес до навчання, оскільки заняття проходять у цікавій, адаптованій для сприйняття формі; активне залучення сенсорних систем слуху, зору та мовленнєвого апарату; підвищення інформативності слухачів, оскільки при такому підході використовується багато пізнавальної країнознавчої інформації; розвиток ситуативного спілкування, що дуже позитивно позначається на поліпшенні можливості мислення іноземною мовою. Важливу роль у цьому відіграє принцип відбору навчального матеріалу, який має бути достатнім для формування міцних іншомовних знань, умінь та навичок, відповідати інтересам, а також рівню інтелектуального, особистісного і загального розвитку здобувача освіти, бути націленим на мовленнєві дії, які здійснюються для вирішення завдань мовленнєвої іншомовної комунікації, уможливають формування активного і пасивного запасу мовного матеріалу. Важливою умовою формування мовленнєвих навичок і умінь у спілкуванні іноземною мовою є комплекс вправ, у якому головне місце займають комунікативні вправи, які виконуються у певній послідовності і необхідній кількості. Великого значення набуває широке використання візуального підґрунтя і візуальної презентації матеріалу, використання засобів і прийомів, які зменшують вплив рідної мови, а також ефективного використання парних, групових і самостійних прийомів роботи, що базуються на професійних знаннях і життєвому та мовному досвіді здобувачів вищої освіти [1].

Підкреслюючи тезу про необхідну кількість виконання комунікативних вправ, зазначимо, що відповідно до нейробіологічних досліджень присвячених питанням вивчення іноземних мов, мозок потребує певного часу на обробку інформації. Прийнято вважати, що фізіологічна основа довготривалої пам'яті (а саме довготривала пам'ять має велике значення для оволодіння іноземною мовою) полягає в так званих слідових часових зв'язках, утворених в корі півкуль головного мозку на умовно-рефлекторних принципах. Умовно-рефлекторний механізм призводить до автоматизму процесу, що вимагає значного часу. Також відомо, що, наприклад, оволодіння іншомовним словниковим запасом ґрунтується на основах механічної пам'яті. Механічна пам'ять наявна, коли якийсь матеріал запам'ятовуємо внаслідок багаторазового повторення. Багаторазове повторення відбувається під час виконання комунікативних вправ, насамперед, в аудиторіях частіше у формі групової роботи, спрямованої на комунікативну діяльність. Також зазначимо, що тривале зберігання в пам'яті інформації, яка є основою для формування комунікативних умінь та навичок ґрунтується на систематичному, багаторазовому розподілі процесу повторення навчального матеріалу у часі.

Отже, для досягнення стратегічного завдання у процесі навчання іноземної мови у закладах вищої освіти, відповідно до концептуальних засад державної політики щодо розвитку іноземної мови у сфері вищої освіти необхідно:

1. Задля досягнення абітурієнтів рівня В1 впровадити «очні мовні інтенсиви, які забезпечуються закладами вищої освіти за кошти державного бюджету» [2].

2. Забезпечити кількість аудиторних занять з іноземної мови для підготовки студентів бакалаврату від рівня В1 до обов'язкового рівня В2 у кількості не менше 150-180 аудиторних годин (6 кредитів ЄКТС).

3. Курси англійської мови повинні бути обов'язковими в кожному році програми. Щонайменше 10% загальної кількості годин / кредитів для студентів повинні бути виділені на курси англійської мови. Для забезпечення додаткових годин для англійської мови, використовувати 25% кредитів, виділених на факультативні курси, і присвятити їх вивченню англійської мови. Університет має включити іноземну мову до списку виборних дисциплін, які пропонуються [2].

4. При розробці навчального курсу з іноземної мови спиратись не лише на психолого-педагогічні аспекти навчання іноземних мов, а й на сучасні нейробіологічні дослідження, присвячені фізіологічним процесам запам'ятовування, зберігання та відтворення інформації, яка лежить в основі формування іншомовного мовлення.

Використана література:

1. Цвяк Л. В. Психолого-педагогічні умови ефективного навчання дорослих іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету* : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород : Говерла, 2014. Вип. 30. С. 178–180. Рез. рос., англ. Бібліогр.: с. 180 (10 назв).
2. Міністерство освіти і науки розробило та схвалило на засідання Колегії МОН Концепцію розвитку англійської мови в університетах. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>